

Stockholms Fruntimmers-förening för barnavård. : Redogörelse för begynnelse...

Bremer, Fredrika,

54 H x Br. Sthlm

Polst. Kän
Barn
Sällsk.
(Bn)

STOCKHOLMS
FRUNTIMMERS-FÖRENING
FÖR BARNAVÅRD.

Redogörelse för begynnelsen af dess verksamhet, afgifven
vid Föreningens Allmänna Sammankomst
i Dela Croix's sal d. 31 Dec. 1853.

AF

FREDRIKA BREMER.
Föreningens Ordförande.

Säljes till förmån för värlösa barn.

STOCKHOLM.
Typografiska Föreningens Boktryckeri, 1854.

STOCKHOLM

RENTAL

FOR

...

...

...

...

...

...

...

Det är nu tre månader sedan fruntimmersföreningen för första gången i detta hus allmänt sammanträdde, organiserade sig och begynte sin verksamhet med klar insigt af sitt syftemål och de medel hon hade att använda för dess utförande. Medan farsoten ännu härjade i hufvudstaden och gick från port till port i de fattigas bostäder slöt fruntimmersföreningen sitt förbund för att öfverallt följa härjaren under dess vandring, och utså lifvets frön i dödens spår.

Vi gjorde då, hvad de flesta, kanske alla människor måste göra någongång i sitt lif, om de vilja undvika att ohjelpigen dö till sina hjertan. Ja, alla måste vi någongång, efter löffallet af våra käraste förhoppningar, renaste fröjder, ömmaste, bästa vänner, söka rätta oss upp å nyo, begynna å nyo, hoppas å nyo, älska å nyo, på det att vårt lefnadsträd måtte åter kunna knoppas och med nya löf suga luften, solen, regndropparna, allt hvad Guds nåd beskär. Och kan det detta, då komma snart nya värfåglar och sjunga i dess grenar. Den, som en gång genomlevvat en dylik inre död och uppståndelse, har derige-

nom vunnit ett härligt arf, — arvet af en orubblig öfvertygelse om menniskoandens odödliga lifskraft, dess förmåga till ständig förnyelse, utveckling, ständigt ny och högre blomstring.

I tider af allmänna hemsökelse framstår samhället som en människa, en människa i hennes svaghet eller i hennes styrka. Och jag tror, att man med skäl kan säga, att de kristliga samhällenas värde framför hedendomens, äfven då dessa uppnått en hög grad af odling, aldrig visar sig starkare, än under tryckningen af allmänna olyckor. Detta har bevisat sig sednast under kolerans härjningar i flera Europas länder. I flera af dessa har samhället utvecklat sina bästa krafter, ej blott för att möta härjaren, utan för att utplåna dess spår, och göra dess återkomst, till samma grad som förr, omöjlig. Stora reformer i helsovården för de fattiga samhällsklasserna ha blifvit verkställda, bättre bostäder och rik tillgång till friskt vatten ha blifvit anskaffade inom städerna. Dessa länder ha visat sig derutinnan som verkligt kristliga samhällen; de ha icke låtit sig öfvervinnas af det onda, utan de ha öfvervunnit det onda, med det goda.

I Sverige har samhällsmänniskan under denna hemsökelsestid visat tvenne olika lynnen. Det ena af dessa, spärrningslynnets, kan jag icke kalla kristligt, då det inom samma land och folk stänger kommun från kommun, stad från stad, vän från vän, och förer hos

många till ett sinnelag och till gerningar, som äro rakt motsatta kristliga samhällspligter. Och man spärrar sig icke sålunda från döden, utan att med det samma äfven spärra sig ifrån lifvet och alla dess rika livsvarma välsignelser. Flera kommuner och städer i Sverige ha likväl hållit sig fria för detta lynne, behållit sin frimodighet och likväl behållit hel-san. De ha hållit sina portar öppna för koleran, men koleran har icke velat komma dit, eller stadna der. Ty farsoten är ej sällan lik en argsint hund, som anfaller den som flyr för honom, men vänder sig bort från den, som möter honom med lugn och beslutsam uppsyn.

Stockholm blef tidigt besökt af farsoten. Jag vet ej, om Stockholm var af de mycket förskräckta städerna, men det vet jag, att så fort härjaren var der och staden såg sin fiende i anletet, så var den fattad, och färdig att kämpa med den som en man, både med konstens vapen och med barmhertighetens helande verk. Och jag tror, att vi kunna säga, att lifvets, det goda, helande lifvets verksamhet varit större än dödens inom vår hufvudstad under denna tid. Ty sällan har väl derinom skett större enskilda uppföringar för det allmännas väl, både af höga och ringa, än under denna tid, sällan har en mera enig och broderlig samhällsanda der uppenbarat sig bland alla klasser. Återstår nu för oss att icke stanna vid halfgjordt arbete, utan att fortgå till de förbättringar i helsovården inom sta-

den, hvaraf andra länder, och äfven våra brödraländer Danmark och Norge, gifvit oss förredömet.

Ty en lärdom har farsoten gifvit vår stad, i likhet med andra länders stora städer. Under sin vandring genom stadens särskilda delar har den alltid företrädesvis uppsökt dem, der fattigdom, osnygghet och en sammanträngd och förnedrad folkmassa varit störst. Ifrån kojorna på Katharinas Hvita Berg och på Marias Skinnarviksberg till Johannes' församlings sumpiga, fattiga träsktrakter; ifrån Ladugårdslandets Gref-magni-gränd till stränderna af Clara sjö, öfverallt der fattigdom och osnygghet skaffat sig rådrum, byggt samhälle, om jag så får säga, dit har koleran begifvit sig, der har hon slagit sig ned, der vuxit stark och mäktig, så att hon derifrån förmått med sin giftiga andedrägt nå, åtminstone stänkvis, äfven de boningar, der renlighet och ordning bort trygga invånarne för dess besök. Ty vilja ej människorna vidkännas sitt broderskap i godo, så måste de det i ondo. Vilja de ej dela arvet af ljus och helsomedel, så måste de dela det af sjukdom och elände.

Oändligen få ha emellertid sjukdomsfallen varit inom samhällets bättre lottade hem, jemförda med dem i de fattiga kojorna. Det är därför icke mera än rätt, att den bättre delen af samhället uppstigit som en man att hjälpa, rädda hvad räddas kunde, och att hela de samhällssår, som farsoten slagit.

Den stora del i detta samhällsarbete, som hufvudstadens läkare och sundhetsnämnder tagit, är allom bekant.

Den första företeelse, i hvilken den allmänna välgörenheten egentligen organiserade sig inom hufvudstaden och lät allmänhetens rika gåfvor komma de genom farsoten lidande till godo, *Allmänna Nödhjelpskommittéen*, är likaså allmänt bekant i dess välgörande verksamhet.

Det var dock lätt att inse, att om nöden skulle bli verkligen afhjelpat inom hemmen, der fader, eller moder, eller båda föräldrarne dött ifrån minderåriga barn, om barnen verkligen och varaktigt skulle bli räddade undan eländets eller slumpens farliga makt, så måste en närmare tillsyn och vård tillkomma, som icke blott lemnade medel, men tillsåg att dessa rätt begagnades, som inträdde i det fattiga hemmet, icke blott för en gång, utan för att återkomma och blifva dess värn som en rådgifvande och vårdande vän, som antog sig det värnlösa barnet, icke för att åter handlöst kasta det på samhällets allmänning, utan för att försätta det i goda omgifningar, der det likt ett ungt träd, försatt i god jord och under vårdande tillsyn, kunde uppväxa, sig och trädgården till fromma.

För att tillvägabringa en sådan tillsyn och vård, för att liksom föra samhällets helande lifsflod in i hvar enskilt hemsökt hydda, in i hvar värnlöst barns hjerta, och låta den der blifva en kraft till nytt lif, derföre sammanträdde mödrar, döttrar och systrar inom

hufvudstaden, derföre bildade sig Fruntimmersföreningen för Barnavård.

Denna skulle omfatta alla församlingar i hufvudstaden, på det sätt att hvarje församling bildade sin egen församlingsförening med dess kommitté och arbetande ledamöter, hvilken församlingsförening åter stod i filialförhållande till den allmänna föreningens centralkommitté, som utgjordes af tvenne fruntimmer jemte tvenne suppleanter från hvar och en af stadens territoriala församlingar. Så var den organisation, som föreslogs och snart derpå gick i verkställighet. Sällan har väl någon förening blifvit mera lätt och mera harmoniskt organiserad. Likväl tror jag, att denna förening i denna form är helt och hållet egendomlig för vår hufvudstad.

Då jag i dag skall redogöra för fruntimmersföreningens uppkomst, syftsmål och verksamhet under den tid af tre månader, som den haft sin tillvaro, skall jag deraf anföra blott det väsentligaste. Det blir i dag blott en summarisk redogörelse jag får afgifva; den utförligare måste lemnas till den dag, då vi, enligt våra stadgar, efter revisorerens granskning af våra räkenskaper, skola allmänt åter sammanträda, hvilket blir under loppet af nästkommande Februari månad. Emellertid torde jag nu få framställa några fakta och några resultat af intresse för alla, som deltagit i vår förenings arbete eller som vägledt oss med sina råd eller hugnat oss med sina gåfvor.

Det var en skön stund, j påminnen er den visst, mina medsystrar, då vi här sammanträdde första gången och räckte hvarandra händerna till det goda företagens utförande. Vi visste alla, att det väsentligaste af vår verksamhet skulle hvila i våra personliga ansträngningar, i besöken uti de fattigas hyddor, i tillsynen af barnen och de hemsökta familjerna, i den trohet och klokhet, hvarmed vi vingo till väga i detta vårt värf. Och vi voro villiga att deruti göra vårt bästa.

Men detta var icke allt. Värnlösa barn skulle, då de lemnade provisoriska hem, ackorderas in i sådane, der de kunde stanna med gagn under längre eller kortare tid, allt efter ålder och omständigheter, fattiga familjer, der fader eller moder dött, måste understödjäs så, att de kunde behålla sina barn. Och till allt detta fordrades penningemedel. Vi beslöto derföre att dels beskatta oss sjelfva, dels gå ut för att samla dem bland andra. Och detta sednare var af vårt värf icke den lättaste delen. Mången af oss har i detta uppdrag gått med tunga fjät och med tungt hjerta.

Och emellertid visste vi, att det sades om oss i staden:

»Ack! Hvad det är för ett oråd, som fruntimmerna tagit sig före! De taga sig vatten öfver hufvudet, och skola ingenting uträtta som duger, ingenting som blir varaktigt.»

Det var nemligen *en del* folk, som sade så. Men en annan del sade: »Vänta! Det torde

ligga mer i saken, än man föreställer sig.»
Och några voro, som uppmuntrade oss med den skönaste tro på oss och på det vigtiga och goda af vårt företag.

Emellertid gingo vi ut som axplockerskor på den stora allmänna barmhertighetens åker, gingo ut temligen ovissa om vår skörd; ty många hade varit der och samlat före oss och man visste icke ännu, hvars andas barn vi voro. Och visst hände det en och annan af oss att träffa på stängda hjertan och personer, som sade, att »det hörde till deras principer att ingenting gifva till insamlingar, och att de dessutom ingen garanti hade, att vår verksamhet skulle räcka till på något vis.» Men få voro dessa vägrande i jemförelse med de många, som gånge villigt och gånge vackert, läggande goda ord till goda gånge.

Främst bland dessa ädla gånge voro *vår Konung och vår Drottning*. Vålsignelser öfver dem! Vi hade icke begärt något af dem, ja vi hade sökt afböja tanken, att vi sökte hos dem något annat, än en välvilligt uppmärksam blick på vårt företag. Men de, vanda att gifva alla dagar, kunde ej heller nu tillbahålla den gånge handen. De gånge rikeligen och med ord, uti ett handbref af Hennes Maj:t Drottningen, som fördubblade gånge värde för oss, som hade att förvalta dem. Hennes Maj:t Enkedrottningen, H. K. H. Kronprinsen hugnade oss likaledes oombedda med sina gånge. Allt detta var oss som solstrålar ofvanifrån.

Och för hvar dag började allmänheten i sitt förhållande till oss allt mera att likna den rike och välgörande Boas, som lät för axplockerskan Ruth falla ej blott några få ax, utan rika kärfvar.

När vi efter fjorton dagar åter sammanträdde från stadens olika församlingar för att öfverräkna vår skörd och se, hvad vi kunde ha att begynna med, hvad vi kunde hoppas för framtiden, då belöpte sig våra samlade häfvor redan till en summa af sjutton tusen och några hundra riksdaler riksgälds. I denna summa var inberäknadt ett kapital af tretusen riksdaler riksgälds, skänkt af fru president-skan *Akerman*, och hvars ränta fruntimmersföreningen får årligen uppbära, under det att kapitalet förvaltas för dess räkning, så länge som föreningen har bestånd. Af de öfriga penningarne voro en del årliga bidrag; en större del gäfvos för en gång. Vi hade ännu många listor ute, och arbetet med insamlingen skulle fortfara. Vi gingo åter ut till vårt arbete, men nu med friskare mod.

Då vi icke fullt en vecka sednare åter sammanträdde, hade vår kassa genom ett bidrag från nödhjelpskommittén och flera vänliga välgörares tillskott växt till tjugutvåtusen sjuhundrafemtio riksdaler, allt riksgälds. Af dessa voro tre tusen trehundra sexton riksdaler årliga bidrag, större delen af fruntimmer, som ingått som medlemmar i föreningen, nu till ett antal af öfver nio hundra;

en del äfven af herrar, som voro medlemmar af vår förening genom sina hjertan.

På det att fruntimmerna inom hvar sin församling måtte kunna begynna en verksamhet, som dagligen blef alit mera af behovet påkallad, uttogs till en början af centralkommitténs damer den del af de årliga bidragen, som enligt vår förenings stadgar tillhörde hvar särskilt församlings-afdelning, äfvensom hvar församlings andel i de kungliga gåfvorna. Det öfriga af kassan, eller den allmänna kassan, öfverenskommo vi att framdeles fördela emellan församlingarne enligt en af oss antagen grund, efter hvilken en i möjligaste måtto rättvis fördelning af penningemedlen skulle ske i förhållande till proportionen af värnlösa barn och familjer inom hufvudstadens åtta församlingar.

Stockholms fruntimmersförening betedde sig dervid som en god moder för åtta barn, hvilka hon omfattar med lika ömhet, och låter lika rätt vederfaras allt efter deras olika behof. Det rikt begåfvade barnet skulle icke få mera än det fattigare, det fattiga icke mindre, utan tvärtom i förhållande mer, än den rikare utrustade brodern eller systemen. Så t. ex. då Clara församling genom en af dess förträffliga ordnings- och sundhetsnämnd föranstaltad subskription inom församlingen såg nästan alla sina genom farsoten värnlösa barn försörjda för framtiden, skulle Clara fruntimmersförening icke göra anspråk på någon del af centralkassan, utan nöja sig med de årliga bidra-

gen af föreningens ledamöter till bestridande af de utgifter, som ännu ålåg denna församlings afdelning. Och då Jacobs församling hade den lyckan att bland sina medlemmar ega en excellens *De Geer*, och af honom få för sina värlösa barn en gåfva af 1000 rdr bko, så skulle Jacobs fruntimmersförening uttaga 1000 rdr bko mindre af centralkassan. Dessa medel kommo sålunda i stället systerförsamlingarne Ladugårdslandet, Maria, Katharina m. fl. till godo.

Men innan en sådan rättvis fördelning af centralkassan kunde ske, måste vi noga känna de värlösas antal inom hvar församling, de familjer, som genom koleran förlorat sina stöd, och deras verkliga behof. Föreningens fruntimmer i hvar församling måste personligen och förnyade gånger besöka alla de hem, som farsoten drabbat, lära känna familjerna och barnen derinom, och göra sig noggrannt underrättade om deras omständigheter. Dessa besök gjordes öfverallt med ledning af de uppgifter som af församlingarnes presterskap och ordningsmän benäget meddelades, behofven granskades, notiser uppsattes, och de behöfvande indelades i vissa grupper och klasser enligt en inom alla församlingarne lika antagen norm. Sekreteraren torde uppläsa en kort redogörelse för de de grunder, som härvid följdes.

Föreningens sekreterare, fru Fredrika Svedbom, uppläste derpå följande:

Plan för undersökningen i hemmen och de hjälpbehövande barnens indelning.

För att kunna göra en i möjligaste måtto rättvis fördelning af föreningens centralkassa emellan de särskilda församlingsafdelningarne, indelades af hvarje särskilt församlingskommitté, efter verkställd undersökning i hemmen, de genom kolerafarsoten hjälpbehövande fattiga barnen inom hufvudstadens församlingar uti tvenne afdelningar, enligt följande grunder:

Till *första afdelningen* räknades alla helt och hållet värnlösa barn, eller de som förlorat både fader och moder och ansågos behöfva hel försörjning. Dessa upptogos och indelades uti tvenne klasser, nemligen:

- 1) Barn under 10 års ålder, och
- 2) Barn öfver 10, till och med 14 års ålder.

Särskilt anmärktes: om något af dessa sednare barn har någon sysselsättning eller förtjenst, hvarmed det kan bidra till sitt underhåll, samt likaledes om de njuta understöd af fattigvård eller af någon välgörande stiftelse.

Till *andra afdelningen* räknades familjer, som blifvit beröfvade sina stöd genom husfadrens eller husmodrens död. Dessa indelades uti trenne klasser, nemligen:

- 1) Familjer, som behöfva största möjliga hjälp eller försörjning.
- 2) Familjer, som blott behöfva andra gradens hjälp.
- 3) Familjer, som kunna hjälpas med tredje gradens, eller med blott liten hjälp.

För att utröna familjernas behof af understöd, ansågs nödvändigt att vid besöken i deras hem, samt efterforskande af deras omständigheter af vederbörande prester och ordningsmän, företrädesvis taga i betraktande följande omständigheter:

1:o Fadrens eller modrens karakter, helsotillstånd, yrke, arbetsdrift, och till hvilken grad han eller hon anses kunna försörja huset.

2:o Barnens antal, ålder, tillstånd; om ett eller flera af dem åtnjuta understöd af barnhus, fattigvård, eller andra välgörande stiftelser, om de få fattigsoppa eller mat eller enskilt understöd; samt om något af dem kan bidraga till egen försörjning, och till hvad belopp.

3:o Boets beskaffenhet, om fattigt, om någorlunda behållet, hyrans belopp, om den är betald till nyåret o. s. v.

4:o Hvad som i hvar särskilt behöfvande hem syntes vara mest af nöden, dels för ögonblicket, dels för att familjen måtte upphjelpas så, att den i en framtid må kunna hjälpa sig sjelf.

I enlighet härmed uppsattes korta notiser om familjernas och hemmens tillstånd, tillgångar och behof. De fruntimmer, som uppsatte dessa notiser, fördelade med detsamma förslagsvis familjerna uti ofvan nämnda klasser.

Då medlemmarne af fruntimmersföreningens centralkommitté medförde från hvar sin församling till det gemensamma mötet listor, med sålunda klassifierad och motiverad förteckning på värlösa barn och hjälpbehöfvande familjer uti den församling de tillhörde, så blef det möjligt att utan stor svårighet eller betydande misstag jemföra och bestämma församlingarnes behof af understöd i förhållande till hvarandra, och att få en någorlunda säker grund för uppgörande af en rättvis fördelning af föreningens centralkassa.

Ordföranden fortsatte:

Ett resultat af denna granskning, hvilket för flera var öfverraskande nog, var, att nöden var mindre stor, än man först föreställt sig och ordningsmännens uppsatser låtit förmoda. Dessa hade omöjligt kunnat närmare granska alla förhållanden. Fruntimmerna kunde det, gjorde det; och det visade sig, att mången som hjälplös antecknad familj kunde med

liten hjälp nog komma sig för för framtiden; att månget som alldeles värnlöst uppgifvet barn hade hjälp af allmänna barnhuset, eller af fattigvården, af frimurarbarnhuset, eller af andra välgörande stiftelser.

Nog mycken nöd kvarstod likväl på andra håll, och nog många värnlösa, för att göra tillståndet bekymmerfullt och påkalla all möjlig hjälp af fattigvården, af nödhjelpskommittén, och slutligen af fruntimmersföreningens både kassa och personliga deltagande. En kort öfversigt torde här få framställas af förhållandet med de genom farsoten lidande barnen bland hufvudstadens församlingars fattiga befolkning, sådant detta förhållande visat sig efter fruntimmersföreningens noggranna pröfning under samråd med församlingarnes präster och ordningsmän.

Sekreteraren uppläste nu på ordförandens uppmaning följande:

Öfversigt af de genom koleran mer eller mindre värnlösa barnens antal inom Stockholms församlingar.

(November 1853.)

Storkyrkoförsamlingen

befanns hafva helt och hållet värnlösa barn, d. v. s. sådana fattiga barn, som genom farsoten blifvit alldeles föräldralösa . . . . . 4.

Dessutom fattiga familjer, inom hvilka endera af föräldrarne dött i koleran, 16,

med tillsammans barn . . . . . 47.

S:a genom koleran mer eller mindre värnlösa barn . . . . . 51.

Clara Församling:

Alldeles värnlösa barn . . . . . 29.

Familjer 8, med tillsammans barn . . . . . 16. 45.

<i>Jakobs och Johannis samt Skeppsholms</i>	
<i>Församlingar:</i>	
Alldeles värlösa barn	22.
Familjer 48, med tillsammans barn	52. 74.
<i>Maria Magdalena Församling:</i>	
Alldeles värlösa barn	29.
Familjer 40, med tillsammans barn	85. 114.
<i>Katharina Församling:</i>	
Alldeles värlösa barn	13.
Familjer 43, med tillsammans barn	85. 98.
<i>Ladugårdslands Församling:</i>	
Alldeles värlösa barn	70.
Familjer 48, med tillsammans barn	110. 180.
<i>Adolf Fredriks Församling:</i>	
Alldeles värlösa barn	13.
Familjer 8, med tillsammans barn	20. 33.
<i>Kungsholms Församling:</i>	
Alldeles värlösa barn	14.
Familjer 4, med tillsammans barn	8. 22.
<i>Således tillsammans inom alla</i>	
<i>Församlingarne:</i>	
Alldeles värlösa barn, som genom koleran förlorat allt stöd af föräldrar	194.
Fattiga familjer, inom hvilka endera af för- äldrarne dött i koleran, 212, med tillsam- mans barn	423.
S:a genom koleran mer eller mindre värlösa barn	617.

Ordföranden återtog:

De här uppräknade barnen och familjerna indelades, såsom nyss blifvit sagdt, allt efter graderna af deras behof, i vissa klasser, och dessa sedan i lotter, enligt hvilka åter föreningens allmänna kassa delades i deremot sva-

rande andelar, så att hvar och en af hufvudstadens församlingar erhöll en i förhållande till dess behof för de genom farsoten nödlidande barnen bestämd andel i kassan.

Den delning, som sålunda skedde, och vid hvilken öfversten hr baron Fabian Wrede och hr grosshandlaren A. T. Starck hade godheten att vara oss behjelpiga, utföll för föreningens afdelningar inom de särskilda församlingarne så som följer:

Storkyrko-församlingens afdelning erhöll i kapital	rdr rgs	950.
	i årliga bidrag	308.
Clara församlings: kapital		400.
	årliga bidrag	324.
Jakobs och Johannis samt Skeppsholms församlingars: kapital		1000.
	årliga bidrag	205.
Maria Magdalena församlings: kapital		2900.
	årliga bidrag	547.
Katharina församlings: kapital		3000.
	årliga bidrag	543.
Ladugårdslands församlings: kapital		5150.
	årliga bidrag	961.
Adolf Fredriks församlings: kapital		1600.
	årliga bidrag	296.
Kungsholms församlings: kapital		1200.
	årliga bidrag	220.

Det torde härvid böra erinras, att de årliga bidrag, som inflyta genom ledamöternas årsafgifter, icke kunnat mer än till hälften delas efter samma grund, som det genom gåfvor uppkomna kapitalet eller de årliga bidrag till föreningens allmänna kassa, hvartill andra

än ledamöter utfäst sig, emedan redan vid antagandet af föreningens stadgar blifvit öfverenskommet, att hälften af ledamöternas årsafgifter ovilkorligen skall tillfalla den församlingsförening, inom hvilken de influtit, och endast den andra hälften den allmänna kassan. Det olika förhållande, hvaruti delningen af kapitalet och delningen af de årliga bidragen utfallit, har häruti sin förklaring.

Så snart fruntimmersföreningens afdelningar inom de särskilta församlingarne genom denna fördelning lärt känna, huru mycket de hade att röra sig med för det första, skredo de till den delen af deras verksamhet, som för framtiden var den viktigaste. Inom olika församlingar gick man härvid tillväga på något olika vis, men hufvuddragen af denna verksamhet voro öfverallt gemensamma och följande: Värnlösa barns inackorderande i goda hem, som på förhand blifvit för dem utsedda, samt understödjande af de familjer, som genom farsoten blifvit beröfvade sina stöd, så att qvarlevvande moder eller fader inom dessa familjer kunde hos sig behålla sina barn. Endast i några få fall måste vi, för barnens skull, flytta dessa ur deras första naturliga hem uti andra, eller i allmänna uppfostringsanstalter, som gäfvo barnen en föräldravård, hvilken onaturliga föräldrar icke skänkte dem. Men i allmänhet ha vi kunnat bibehålla barnen inom föräldrahemmen; och jag ber att särskilt få fästa denna församlings uppmärksamhet derpå, att ett af fruntimmersförenin-

gens för barnavård angelägnaste syften är, att värna och upplyfta familjelifvet, samt att införlifva barnet med det goda hemlifvet. Och det är för oss glädjande att se, huru jemförelsevis få de mödrar och äfven de fäder varit, som önskat bli af med sina barn, äfven då de derigenom kunnat bli af med många bekymmer; huru glada och tacksamma de flesta varit för den hjälp, som satte dem i stånd att hos sig behålla barnen, utan att utsätta sig och dem för alltför stor nöd.

Den hjälp, som fruntimmersföreningen meddelar i penningar, är indelad i tre grader. Den första graden, som vi kalla *hel försörjning*, består af 50 eller högst 52 riksdaler banko för året. Denna tillfaller helt och hållet värnlösa mindre barn, hvilkas behof af husrum, vård och föda dermed anses betäckta under ett års tid, äfvensom familjer hvilka behöfva *största möjliga hjälp*. För denna summa, jemte kläder åt barnet, ha barn blifvit inackorderade i goda hus af handtverksklassen, eller då de varit mycket späda, hos goda och moderliga vårdarinnor. För familjen blir denna summa vanligen hyreshjälp, och dermed verklig en betydlig hjälp. Andra gradens hjälp bestämdes till 25 rdr banko årligen och betalas dels för halfstora barn, som kunna göra någon nytta i de hem dit de blifvit försatta, dels för familjer, der medlemmar äro arbetsföra eller barnen fåtaliga. Tredje graden, som bestämdes till 25 rdr rgs för

året, tilldelades familjer, som med denna hjälp kunde någorlunda hjälpa sig sjelfva.

Derjemte ställdes hvar barn och hvar familj, som emottaga understöd af föreningen, under tillsyn af en vårdarinna bland föreningens ledamöter. Denna åtager sig att för församlingskommittéens räkning kvartaliter utlemna de medel, som för barnet eller familjen blifvit bestämda, att besöka hemmet och barnen, som vän och rådgifvarinna, att närmast taga sig af deras väl och ve och att afgifva redogörelse därför till församlingskommittéen. Denna bildning, jag menar den af skyddsmödrarna, som i början gick trögt, tyckes alltmera tilltaga i lif och betydelse, och lofva att för framtiden blifva en af de skönaste frukterna af vår förening. Mången äldre qvinna, som har ringa förmögenhet, men godt om tid och godt om välvilja, gläder sig att på detta vis kunna verksamt deltaga i samhällslifvets goda utveckling och kunna låta det lilla hon har af öfverlopp komma till säker nytta. Mången ung flicka, som hittills blott tänkt på sina nöjen och som haft ledsamt med allt det, har funnit ett större intresse, ett skönare nöje, än hon det anat, i sitt deltagande, sitt umgänge med barnen i den låga koja, som hon gläder med sina besök. Och under det hon så deltagar i deras angelägenheter, tänker på deras framtid (utan att likväl vara i någon mätto betungad af dem), växer hennes insigt uti och deltagande för samhällsfrågorna, hennes för-

måga att gagna och upprätta. Den unga skyddsmodren utvecklar så sina ännu bundna vingar och blir måhända slutligen skyddsengel, icke blott för det enskilda hemmet, för det värnlösa barnet, utan äfven för det samhälle, inom hvilket hon sålunda vandrar tyst och obemärkt som ett fridens budskap.

På det sätt, på den anda, hvarmed skyddsmodren vårdar sitt kall, beror hennes väsentliga makt. Mycket återstår i detta ämne att betrakta och besinna. För närvarande följer hvar och en af oss dervid mera sin egen ingifvelse, än någon gemensam regel. Vi torde framdeles söka bestämma denna sednare, utan att dock behöfva lägga band på den förra. Lagen hindrar icke Evangelium. Vi känna bland skyddsmödrarna några qvinnor, som, ehuru sjelfva trägna arbetande med sina händer, rycka stunder från sin arbetsvecka för att föra in i det mörka och fattiga hemmet, icke blott pligtens omsorg, förmaningens ord, utan äfven sin glädje, sitt sköna, varma ljuslif. Sådana skyddsmödrar äro hyddornas sanna skyddsenglar.

Vid dylika företag är det blott det första steget, som kostar på. Detta taget, gå de öfriga som af sig sjelf. För mången är det, som då vi någon gång nödgas att gå ut under en kall och mörk vinterafton. Hvad det kännes besvärligt! hvad vi gerna ville undandraga oss denna möda! Vi frukta att ådraga oss förkylning eller annat obehag, vi skrufva och grufva oss. Men när vi väl komma ut,

när vi bli varma af gåendet, bli uppfriskade af den friska, stärkande luften, och se klara, vänliga stjernor tindrande blicka ned på oss ur det höga fästet — då kännes det godt, då äro vi glada att vara ute, att ha blifvit tyungna ut ur vårt domnade tillstånd, ur vår sjelfviska ro. Och hvilka klarare stjernor finnas väl än de, som tindra emot oss u glada, tacksamma barnaögon! . . .

Under det fruntimmersföreningen på detta vis var verksam inom stadens olika församlingar, fortgick alltjemt insamlingen af medel till bestridande af föreningens utgifter. Och ännu fortfar denna, ehuru med saktad fart. Ännu kommer en rik ädling, gifvande flera hundra riksdaler till fruntimmersföreningens förfogande, och begärande blott, att hans namn måtte förtigas. Ännu kommer en intagande ung flicka, begärande att få lemna en årlig afgift, såsom medlem i föreningen, och frågande blygt, om hon kunde göra mera, om hon möjligen kunde blifva skyddsmoder åt ett fattigt barn, eller åt ett hem. Och nyligen lemnades mig af en vaktmästare, hvars namn jag är ledsen att ej få nämna, en summa af 324 riksdaler 24 sk. riksgälds, insamlad endast bland vaktmästarne inom hufvudstaden för de genom farsoten lidande barnen och familjerna, — en af de handlingar af kristligt samhällssinne, som det gör godt att veta om och att — tala om. Ännu fortfar äfven insamlingen i boklådorna. Men vi torde likväl ej härefter ha att påräkna betyd-

ligare tillskott till vår kassa. Och äfven för dess närvarande medel böra vi vara belättna och tacksamma.

Med de bidrag, som till och med i dag influtit, uppgår insamlingen för vår förening i rundt tal till 26,200 (tjugusextusen tvåhundra) riksdaler riksgälds, af hvilka omkring 4000 rdr äro årliga bidrag, utlofvade för flera års tid, en del för ett obegränsadt antal år. Såsom inbegripna uti denna summa bör jag särskilt nämna den insamling af 600 rdr rgs, som Jakobs församlings ordningsnämnd lika välvilligt som nitiskt utfört på fruntimmersföreningens listor, och hvarigenom den i lefvande samhällsanda och nitisk verksamhet för de genom koleran nödlidande ställt sig närmast Clara bland hufvudstadens ordnings- och sundhetsnämnder.

Såsom gäfvor, hvilka äfven hafva ett annat och högre värde, än blott det penningebelopp, som de komma att inbringa, bör jag här slutligen med tacksamhet nämna tvenne på trycket utgifna skrifter: »Kan och bör hufvudstaden längre undvara en väl ordnad kuranstalt för sinnessjuke?» af hr professor *M. Huss*, samt »Högmessopredikan på sista allmänna bönedagen 1853» af hr öfverhofpredikanten *Nordensson*, af hvilka skrifter författarne anslagit försäljningsinkomsten till fruntimmersföreningen. Af annonser i tidningarne har man erfarit att ännu andra skrifter blifvit utgifna med enahanda för vår förening välvilliga syfte, men då vi icke ännu erhållit något uttryckligt till-

kännagifvande derom, kan jag icke nu om dem meddela något bestämdt.

Sedan fruntimmersföreningen i hvarje församling uttagit sin del för året af de årliga bidragen, samt af sin andel i centralkassan, hvad den ansett sig för det första oundgängligen behöfva till bestridande af nödvändiga utgifter, utgörande hittills en summa af 4850 rdr rgs, har återstoden af föreningens kassa, 21,350 rdr rgs, blifvit, genom herr grosshandlaren Stareks vänliga omsorg, utlånad på säkra händer mot 5 procents ränta. Emellertid har hr Starek haft godheten tillåta oss att föra öppet konto med honom, och vill genast honorera hvarje anfordran, som ställes till honom från någon af våra församlingskommittéer inom den församlingsafdelningens andel i centralkassan. Endast genom en sådan välvillig tillåtelse kunde det bli för vår förening möjligt att utlåna största delen af sitt kapital och att göra detta räntebärande, till hjälp för kommande års behof.

En tillgång, som vi för det nu instundande året torde ha att påräkna, är den kollekt, som H. M. Konungen på derom gjord underdånig ansökan af vår förening (hvilken ansökan blifvit med utmärkt välvilja understödd af öfverståthållaren hr grefve Hamilton) täckts bevilja oss att få uppbära vid alla hufvudstadens kyrkor på den dag, då tacksägelse kommer att hållas för farsotens upphörande i staden, hvilken kollekt blir anslagen åt de barn, som genom farsoten blifvit värlösa, samt

anförtrodd åt fruntimmersföreningens förvaltning. H. M. Konungens resolution på vår förenings underd. anhållan härom torde sekreteraren ha godheten uppläsa.

Sekreteraren uppläste derpå följande:

Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till öfverståthållareembetet, om en kollekt uppbärande i hufvudstadens kyrkor för barn, som genom kolerafarsoten blifvit värnlösa.

OSCAR, med Guds nåde, Sveriges Norges, Göthes och Wendes Konung.
 Vår ynnest och nådiga benägenhet, med Gud allmächtig, troman, grefve, öfverståthållare, kommandör med stora korset af vår nordstjerne-orden, riddare af vår svärdsorden! Medelst skrifvelse den 14 innevarande månad hafven j öfverlemnadt en af centralkommittéen uti den i hufvudstaden nyligen bildade fruntimmersförening för barnavård gjord underdånig ansökning, att den kollekt, som vid kyrkorne upphämtas, på den dag, då tacksägelse kommer att hållas för kolerafarsotens upphörande i hufvudstaden, måtte få tillfalla de barn, som genom farsotens härjande derinom blifvit värnlösa, och samma kollekt för dessa barns räkning uppbäras och förvaltas af nämnde fruntimmersförening; anförande j dervid, att genom kolerafarsotens härjande framfart inom hufvudstaden detta är ett så stort antal barn, medelst föräldrarnes fränfalle, blifvit värnlösa och således kommit i behöf af allmän vård och understöd, att allvarligare bekymmer uppstått hos hufvudstadens fattigvårdsstyrelse i afseende på utvägarne att för dessa värnlösa bereda nödig omvårdnad; och då det biträde, som genom förenämnde fruntimmers-förenings verksamhet vore för fattigvårdsstyrelsen att påräkna i dessa ömmande angelägenheter, syntes, om föreningen lyckades vinna behörigt behjertande och understöd, med skäl kunna antagas blifva af den betydenhet så väl för det när-

varande som för framtiden, att dess välgörande syftemål borde af eder på allt sätt understödjas, hafven j underdånigst hemställt, det vi måtte till förningens förberörde anhållan lemna vårt nädiga samtycke.

Och som vi funnit skäl i nåder bifalla, att en kollekt må å berörde dag för ifrågavarande ändamål i hufvudstadens kyrkor upphemtas; meddele vi eder sådant härigenom till underdånig efterrättelse och vederbörandes förständigande, befallande eder Gud allsmäktig nådigen. Stockholms slott den 21 Oktober 1853.

OSCAR.

H. Reuterdaahl.

(Under uppläsningen här af hade alla de närvarande rest sig från sina platser. Sedan dessa blifvit åter intagna, fortfor ordföranden:)

Nämnde kollekt, af H. M. Konungen beviljad för denna gång, torde kunna ännu flera gånger bli oss till del på årsdagen af tack-sägelsedagen, i fall behofvet påkallar och vi derom ingifva underdånig ansökan.

Utan att bestämdt våga utlåta mig om det möjliga behofvet i detta afseende, bör jag nämna att, om än vår kassa tillväxt under sednare tid, så har äfven antalet af dem tillväxt, som ha anspråk derpå, genom nya kolradödsfall inom de flesta af stadens församlingar. Fyratio till femtio af denna anledning mer eller mindre värnlösa barn ha derigenom tillkommit att försörja, sedan vår första beräkning. Hela antalet af dessa barn uppgår sålunda nu inom hufvudstaden till närmare 700. Dock bör jag också nämna, att antalet af de mest hjälpbehöfvande bland

dessa äfven under tiden undergått en förminskning genom den af nödhjelpskommittéen sedanast vidtagna åtgärden att inlösa 25 värnlösa barn på Prins Carls inrättning.

Tacksägelsedagen för farsotens upphörande kommer troligen att blifva midt i hjertat af vintern. Sedan detta blifvit tydligt, och då ett uttryckligt vilkor för kollekten är, att föreningens ledamöter sjelfva skola uppbära densamma, så ha åtskilliga af fruntimmerna blifvit betydligt förskräckta därför, vid tanken att möjligen behöfva stå vid kyrkdörrarne, tänkt på förkylning och på många andra svårigheter. Några af de i förstone förskräckta ha dock sedan blifvit så varma för vår förenings bästa, att de glömt sina första farhågor, glömt vintersidan för solsidan af saken, och jag är öfvertygad, att denna skall vinna allmänt gillande och deltagande inom föreningen. I katolska länder anse de högst uppsatta damerna det för en pligt och en ära att sålunda i kyrkorna insamla för de fattiga. Skulle evangeliska kyrkans qvinnor vara mindre varma i det godas tjenst? Illa skulle det stå till med våra krafter att segrande genomföra vårt företag trots de svårigheter, som möta detsamma, om vi icke skulle vara så genomvärmade af dess syftemål, att äfven den strängaste vinterdag skall på tacksägelsens timma finna oss vid kyrkdörrarne, lyckliga att stå der med barnen vid vår hand, hvilkas barndom vi åtagit oss att värna mot lifvets frost, tacksamma och glada att stå der, så

länge som barmhertighetens floder ur den öppnade kyrkan strömma till oss för barnens och enkornas skull. Jag, och flera med mig, motse den stunden med glädje.

Jag har talat om fruntimmersföreningens systemål vid det värf den åtagit sig. Enklarest uttryckt är detta: att moderligt vaka öfver de genom kolerafarsoten mer eller mindre värlösa barnens vård och uppfostran ända till den tid, då de kunna sköta och försörja sig sjelfva. Denna tid inträffar vanligen snart efter den tid, då barnet för första gången gått till skrift. Då det yngsta af våra barn framträdte inför församlingen som en tänkande, sjelfmedveten kristen och samhällsmedlem, och derefter inträdte i tjenst med ordentlig lön, då är vår förenings uppdrag för dessa barn fullbordadt; icke förr.

Ärligen komma några af våra barn att så framträda, sedan ingå i ordentlig tjenst eller yrken, der de kunna vinna sin utkomst, och derigenom frånträda vår omedelbara omsorg; ehuru nog skyddsmoderns öga följer skyddlingen med deltagande hela lifvet igenom. För hvart år kommer således antalet af dem, som vi ha att försörja, att minskas; men några komma att återstå i nio till tio, några i flera år. Vi måste vara betänkta på att kunna draga försorg för dem. Det är oss alla tydligt, att oaktadt de betydande medel vi insamlat, oaktadt den hjälp vi fått för flera barns underhåll dels af allmänna barnhuset genom nödhjelpskommittén, dels af fattigvår-

gen samt at atskilnige gode stutteiser, der uet oss icke möjligt att, med de tillgångar vi nu ega och möjligen genom kollekter ännu kunna komma att få, till fullo utföra vårt företag, så vida icke fattigvården *stadigt* understödjer oss genom att årligen åtaga sig en del af de värnlösas försörjning. I detta afseende är ännu vårt förhållande till fattigvården oafgjordt inom flera församlingar och synes för oss icke tillfredsställande.

Jag ber att få påminna alla här närvarande derom, att fruntimmersföreningen redan i sina stadgar uttryckligen förklarat sig endast vilja genom sin verksamhet *understödja* fattigvården. Det kunde omöjligen vara fruntimmersföreningens syfte att sjelf blifva fattigvård. Den vill understödja fattigvården både genom personlig tillsyn af de fattiga och genom penningbidrag till barnens och familjernas understöd; men den måste kunna påräkna, att fattigvården öfvertager de fattiga i första hand och derigenom lägger, så till sägandes, grunden, på hvilken fruntimmersföreningen sedan vill åtaga sig att uppföra den öfriga byggnaden. Det är allas vår önskan och förhoppning, att stadsnämnden snart måtte utfästa ett visst underhåll för de genom farsoten värnlösa barnen. Så snart vi känna beloppet af det underhåll, som stadsnämnden kan lemna, kunna vi derefter beräkna våra utgifter och behof för framtiden. Dessförinnan kunna vi det ej med någon säkerhet. Clara församling har, som vi veta, den hugna-

den att genom enskilt samfält välgörenhet redan hafva för framtiden sørjt för alla sina genom farsoten nödlidande barn. Ett par andra af hufvudstadens församlingar torde äfvenledes med den hjälp de lyckats få af barnhus, fattigvård och andra goda stiftelser, samt med fruntimmersföreningens biträde, kunna anse sina genom farsoten nödlidande i det närmaste bergade undan nöden för framtiden. Men förhållandet är annorlunda med de församlingar, som äro rika på fattiga, men fattiga på rika personer. Och jag anser troligt, att fruntimmersföreningen, i sin egenskap af god och rättvis moder, måste för dessa församlingars skull framdeles förnya sina bemödanden att skaffa nya inkomstkällor.

Jag har sagt detta åt damerna i centralkommittéen, och de ha svarat mig: »Blott icke med listor, icke med insamling; det är förfärligt!» Och jag har svarat: »Nej icke med listor, icke med insamling. Sådant gör man en gång för en god sak och sedan icke mer; utan man hittar på andra medel, mera angenäma på allt vis. Jag har t. ex. tänkt mig, att vi till Julen 1855 skulle betänka oss på en julbazar för barn, och att hvar och en af oss skulle under tiden så smått begynna arbeta derför, och dervid hvar och en omfatta något visst yrke, för hvilket hon hade förkärlek och skicklighet, samt anlita uppfinningsförmåga och snille för att tillvägabringa vackra och sinnrika arbeten. Jag är viss på att vi skola kunna tillvägabringa något, som

skulle lika utreusstana uti prakiska sam-
 som skönhetsinnet, och inbringa en betydlig
 förökning i vår kassa för de fattiga barnen,
 utan att någon tänkt derpå med en bekym-
 merfull tanke eller gått därför ett tungt fjät.
 Jag hemställer till föreningens fruntimmer,
 om de ej vilja vänligen behjerta detta för-
 slag. Och fatta de det med sina hjertan, då
 vet jag, att deras tankar och deras fingrar
 skola få vingar, och vackra och sinnrika ar-
 beten tillkomma såsom af sig sjelfva och
 julbazaren för barn år 1855 bli lik en glad
 barnalek, det gladaste och täckaste på denna
 jord! Om det blir mig gifvet att — ehuru
 som ett temmeligen ålderstiget barn — taga
 del deri, så ämnar jag hålla bokhandel på en
 barnlitteratur, som jag vill hoppas skall till
 den tiden uppstå, för det mesta, af svenska
 originalarbeten.

Vår förening har till detta nyår gjort en
 liten början till en dylik inhemsk barnlitte-
 ratur, som jag hoppas framdeles skall få en
 större utveckling. I denna stund äro dels
 redan tryckta, dels under tryckning på frun-
 timmersföreningens bekostnad åtskilliga små
 barnskrifter af inhemska författare, som ut-
 delas af för-ningens medlemmar bland de fat-
 tigas barn inom alla hufvudstadens försam-
 lingar, och som skola på nyåret äfven bli
 synliga i bokhandeln. Priset på dem är så
 lågt taget som möjligt.

Vårt syfte är att genom dem låta komma
 till de fattigas barn samma äggelser till godt,

samma atskrackeiser tran ondt, samma muntrande sysselsättning, samma frön till en innerligare kunskap om naturen, människorna och människornas Fader, som genom litteraturen i så rikt mått tillkommer rike mans barn, men hvarifrån fattig mans barn, åtminstone i vårt land, hittills varit nästan alldeles utestängda. I det vi äfven genom läsning vilja söka uppfostra dessa barns ögon att se, deras öron att höra, deras förstånd att uppfatta lifvets bästa lärdomar, hoppas vi också derigenom bidra att uppfostra dem till tänkande och goda menniskor.

De små berättelser och visor, hvarmed vi nu gjort början, äro blott begynnelser; litterära groddblad ville jag kalla dem. Vi ha denna gång saknat tid att tillvägbringa något mera fullbordadt och omfattande. Till nästa nyår och följande, hoppas jag att det skall bli bättre. Vi ha försett de små skrifterna med träsnitt, emedan vi veta af erfarenhet, huru barnasinnets glädjes och inverkas af bilder, och jag har under utdelande till Julen af dessa skrifter öfverallt glädt mig åt små gossars och flickors stora fröjd och utrop af förtjusning, då de på dem upptäckte bekanta föremål, isynnerhet små gossar och flickor.

Under det vi i denna barnlitteratur efterfölja det exempel, som andra länder gifvit oss, vore det min önskan, att vi åt den kunde gifva den egendomliga prägel, som stämplat den såsom skandinavisk eller egentligen som

svensk. Skandinaverna ha ett djupt och levande natursinne, och hos Svenskarne är kanske detta af ännu djupare halt, än hos brödrafolken. Vi önskade, att detta måtte uttala sig äfven i den svenska barnlitteraturen; och emedan sagoberättare i andra länder ha behandlat natursymboliken på ett mera fantastiskt än naturtroget sätt, önskade vi att i våra barnskrifter låta naturen sjelf tala igenom sina träd, blommor och djur, så troget verkligheten och dess mening som möjligt, och sålunda låta naturen bli för barnen en lika naturlig som vis lärarinna. Bland de nu af truntimmersföreningen utgifna barnskifterna äro Almträdet, Bladens lefnadshistoria, Nässelplockerskan m. fl., försök i denna riktning. Bland våra barnskrifter ha vi äfven upptagit några öfversättningar af små berättelser för barn af den tyske författaren Christoffer Schmid, emedan dessa synts oss förträffliga. Lika blommorna i väpplingshufvudet, små ända till obetydlighet, innehåller dock hvar och en af dem en droppa rik honingssaft. Törhända skall nästa sommar skänka oss några liknande svenska väpplingsblommor. Vi helsa dem välkomna. För öfrigt, hvad som är godt, lärorikt, på oskyldigt vis muntrande, hvad väl, hvad kyskt, hvad ljufvigt ljuder, inländskt eller utländskt, det vilja vi gifva åt kojornas barn. Så vilja vi låta falla öfver dem den dag, som föder och uppfriskar själarne, som ger nytt lif, ny grönska äfven åt världsträdets minsta löf.

Jag har kanske för länge uppehållit mig vid detta ämne. Jag ber att det må tillgivas mig, emedan det är mig så synnerligen kärt. Jag får blott ännu tillägga, att 450 exemplar af de redan tryckta barnskrifterna blifvit till nyåret utdelade bland fattiga barn inom hvar och en af stadens församlingar. De återstående skola utdelas till samma antal på nyåret. Det öfriga af upplagan kommer att försäljas i bokhandeln eller genom kolportörer; och då kostnaden för skrifternas tryckning blir genom försäljningen godtgjord, kommer den möjligen återstående vinsten att tillfalla fruntimmersföreningens kassa.

Då en del af de genom farsoten värnlösa barnen blifvit inlösta på allmänna barnhuset, dels innan, dels sedan fruntimmersföreningen begynte sin verksamhet, och mången är okunnig om föreningens förhållande till dessa barn, torde jag här böra nämna ett par ord derom. Redan innan Nödhjelpskommittén beslöt använda en betydligare summa till inlösande af 50 genom farsoten värnlösa barn på allmänna barnhuset, hade fruntimmerna i vår centralkommitté fattat det beslut att uppmana hvar församlings-förening att egna en närmare omvårdnad äfven åt de barn, som inlemnades på barnhuset och derifrån åter uttogos, dels genom besök hos de personer, af hvilka de blifvit uttagna och i hvil-

kas vård de sålunda må kunna uppväxa under tillsyn äfven af föreningens fruntimmer, dels, när ett barn uttages till landsorten, genom brefvexling med vänner eller prester, och äfven någon gång om året genom sändande af ett bref med några goda ord samt en liten gåfva till sjelfva barnet, på det att såväl barnet som dess fosterföräldrar måtte veta, att det är bevakadt af en uppmärksam om än för dem osynlig och onämnd skyddsmoder. Detta, tro vi, skall verka välgörande för omsorgen om barnet hos dess fosterföräldrar, samt stärka barnets tro på en god och vårdande Fader i himmelen. Är det icke om en sådan tro och förtröstan hos alla, som vi bedja i bönen till allas vår Fader: »helgadt varde ditt namn»? Ty Guds i kristendomen nya namn är *Fader*.

På detta sätt har fruntimmersföreningen handlat med de genom farsoten värnlösa barn, som genom nödhjelpskommitténs välgörande omtanka blifvit inlösta på barnhuset. Dessa barn, som blifvit efter öfverenskommelse med nödhjelpskommittéen af föreningen utvalda, hafva nästan alla åter genast blifvit uttagna af sina efterlevande anhöriga, eller af de fosterföräldrar, hos hvilka de redan förut voro inackorderade. Så skall ock den bemöda sig att handla i afseende på andra barn, som här-efter från stadens församlingar bli inlemnade å allmänna barnhuset. Föreningen skall härigenom, så hoppas jag, komma att utöfva ett vidsträckt och högst gagneligt inflytande.

Stora barnhuset är (synnerligen i dess närstående tillstånd) en oändligt välgörande anstalt för hufvudstaden, så långt som dess goda värde sträcker sig. Men detta kan ej sträcka sig utom barnhusets område, annorlunda än genom de penningeunderstöd det lemna. Det når icke barnen, när dessa komma ut i aflägsna delar af staden eller på landsbygden. De hemfalla då alltför ofta åt slumpen; och denna ställer ibland väl till för dem, men ibland illa, mycket illa, som flera ibland oss, och särskilt äfven jag, kan af erfarenhet intyga. Fruntimmersföreningens ledamöter kunde på det sätt, som blifvit sagdt, rädda barnen undan detta slumpens värde och sätta dem under försynens. De ha dertill tid, medel, förmåga, och jag hoppas innerligen, att de äfven skola ha vilja, när de till fullo inse, huru lätt denna sak kunde låta göra sig, huru vigtig den är och — vore den än mycket svår — huru den sammanhänger med deras *pligt* och deras rätt som kristna kvinnor och medborgarinnor.

Fruntimmersföreningens ställning till församlingarne föranleder ett förhållande till de kommunala myndigheterna derinom, hvaraf mycket godt kan uppväxa, isynnerhet genom det vänliga samrådet med herrar prester och ordningsmän. Med få undantag ha äfven desse visat sig i hög grad välvilliga mot vår förening, beredda att biträda oss med råd dåd, och liksom vi varit villiga att biträda dem i deras omsorger för fattigvården under

denna tid. Det torde bero af fruntimmerna sjelfva, att detta förhållande måtte bli allt mera verksamt och välgörande. För egen del kan jag icke nog prisa den beredvillighet och det bistånd, som vi inom Jakobs och Johannis församlingar rönt af deras nuvarande v. pastor samt af en del herrar ordningsmän; Ja, utan det verksamma biträdet af ett par af dessa hade det varit oss ganska svårt att här utföra vårt barnavårdande värf.

Jag har nu efter bästa förmåga summariskt redogjort för vår förenings syftemål och verksamhet under den tid af tre månader, som den haft sin tillvaro, dess nuvarande ekonomiska ställning, dess åligganden samt utsigter för framtiden. En fullständigare redovisning derför, likasom för de gåfvor, hvarmed föreningen så frikostigt blifvit understödd, kommer, såsom redan är sagdt, att afgifvas under loppet af nästkommande Februari månad.

Fruntimmersföreningen lemnar för närvarande understöd och personlig tillsyn, samt kommer att under nästa år dermed fortfara, åt 194 genom koleran helt och hållet värlösa barn, samt åt 250 genom farsoten lidande familjer med nära 500 barn. Den har dessutom förhjelpt åtskilliga halfvuxna gossar och flickor i läror och tjänster, der de för något årligt penningbidrag få lära handverk och husliga slöjder, och njuta god hemvård un-

der den tid, då de beredas till Herrans Nattvard.

I det jag tecknat hufvuddragen af fruntimmersföreningens allmänna verksamhet under denna tid, ha de enskilda dragen deraf måst lemnas å sido, och likväl är det just dessa drag, som skulle, likasom dagpunkten i ögonen af ett porträtt, fullborda målningen och först gifva denna dess lefvande, talande blick. Och der äro bland dessa drag några, som, om de blefve kända, skulle omvända till oss de personer, som varit mest vända emot oss (så vida de äro omvändbara) och måhända förvandla tviflet öfver det behöfliga, det goda i vår verksamhet till ett öppet erkännande deraf.

Jag skulle vilja, till exempel, föra dessa tviflare in i det ensliga, mörka rum, der en fader- och moderlös gosse vanvårdas och svältes af den hårda väktarinna, hos hvilken han efter moderns död blifvit provisoriskt inackorderad, svälter så, att han småningom förtvinar och slutligen ligger maktlös på sin bädd, ett lefvande benrangel, utan förmåga ens att klaga, under det att hans vanvårdarinna försäkrar, att hon måste slå honom för att förmå honom att äta...

Jag ville föra dem in i en annan usel bostad, der en fader- och moderlös liten flicka misshandlas med hugg och slag och länge misshandlats så, till den grad att både polis-konstapel och ordningsman i kvarteret och alla rättsinniga i barnets granskap klagat der-

öfver, utan att dock förmå vinna räddning för barnet, hvars gestalt derunder blifvit lik en dvärgs, under det i hennes djupblå ögon en ännu ej fullt förqväfd skön mensklighet tyckes blicka fram och sagta klaga...

Jag skulle vilja visa dem det lastens hus, der en likaledes värnlös flicka, vacker och ren som Guds klara dag, efter moderns frånfälle dagligen måste se utsväfningar, som ofelbart snart skulle förderfvat henne sjelf, denna sköna Guds skapelse...

Jag ville visa dem en redlig fader gråtande öfver en son med böjelser till brott, dem faderns ömhet och böner fåfängt sökt motarbета, låta dem höra hans nästan förtviade böner till fruntimmerna: »Tag er an min son, innan det blir för sent. Han är ej elak; han är blott svag för frestelsen, och har ingen som kan vaka öfver honom. En dag får jag kanske se min son gå till fängelset mellan tvenne poliskonstaplar»...

Jag ville visa dem en liten flicka af oförnuftiga vårdare tidigt vand vid rusdrycker, som redan tårt på hennes späda kropp och snart skola förtära hennes själ...

Men nog! Liknande exempel kunde anföras i oändlighet. Dessa har jag anført, emedan jag sjelf varit vittne till dem.

Och om jag nu visar dessa tvifare den lilla utsvultna gossen af fruntimmersföreningen försatt först under den ädle läkarens Magnus Huss' vård, sedan i ett litet, skönt barnhem med fyra små andra, likaledes fader- och mo-

derlösa barn, under en moderlig vårdarinna; — visar dem den lilla flickan, nyss prisgifven åt våld och misshandling, genom fruntimmersföreningens åtgärder förflyttad inom frimurarbarnhusets säkra hägn, der dessutom en moderlig fru särskildt vill vårda sig om henne, »på det att hon, för hvilken lifvet varit så hårdt, måtte en gång känna det godt och ljuft;» — visar dem den andra vackra, lilla tickan förd ur det lastfulla hemmet till ett så godt, som man kan önska ett barn, och såsom eget barn upptagen af en ädel fru; — om jag visar dem gossen, öfver hvilken en faders tårar runno i förtviflan, förd af en moderlig ehuru för honom främmande hand in i den förträffliga, fostrande inrättning, som vi kalla Prins Carls, och sålunda ryckt undan frestelsen och fängelset, sjelf lycklig att vara det; — om jag lät dem se barnet, nyss prisgifvet åt vanvården och rusdrycken, förflyttadt i ett hem, der hon numera liknar en lycklig barnengel förflyttad i himmelriket och likasom drucken af dess oskyldiga skönhet och fröjd; — om jag öppnade för dem alla dessa hem, der förr sorg och misströstan bodde, och lät dem se de ljusnade blickarne, höra välsignelserna öfver bättre lottade likar; — visst skulle då hvarje redligt sinnad, hvarje sann människovän erkänna, att fruntimmersföreningens verksamhet icke varit, icke är — förgäfv.

Vi ha emellertid ingenting gjort, som icke varit vår pligt att göra såsom kristna med-

borgarinnor. Ja, det är min tro, att vi måste göra ännu mycket mer, om vi skola förtjena detta sköna namn. Vi måste isynnerhet vara ståndaktiga i vårt företag. Och jag hoppas, att den tid icke är långt borta, då fruntimmernas verksamhet inom samhället, isynnerhet som vårdarinnor af det uppväxande släktet, skall få en större utveckling och betydelse än den nu äger. Den rörelse i denna riktning, som nu begynt hos alla folk, som äga höga samhällsbegrepp, skall nog ej afstanna, utan slå rot i samhällets jord och der blifva del af den saf, som uppstiger genom stam och grenar af samhällets lifsträd och låter dess krona växa, med hvart år närmare himmelen.

Hvad Stockholms fruntimmersförening för barnavård särskilt beträffar, så hoppas jag, att, äfven då dess åligganden mot de barn, som den nu åtagit sig, upphöra, den likväl icke skall upphöra.

Alltid inom hvarje samhälle komma sjukdom och död att alstra oförvållad nöd i fattiga hyddor, alltid kommer der att finnas värnlösa barn, barn som misshandlas, barn som i lastens boningar löpa fara att bli lastens rof, barn som sakna vårdare och vänner; alltid kommer derföre fruntimmersföreningens verksamhet att bli af behovvet påkallad; alltid kommer den att såsom understödjande fattigvården och isynnerhet barnavården ha sin viktiga och välsignelserika verkningskrets. Vår förenings närvarande organisation erbju-

der dessutom förträffliga tillfällen till utförande af både samfälta och enskilda, hvarandra fullbordande åtgärder och företag.

Bland de rön som vi alla gjort under våra enskilda besök i de fattigas boningar denna tid, har varit erfarenheten af de eländiga bostäder och de öfverdrifvet stora hyror, som äro den fattiga befolkningens utslutande del inom vår hufvudstad. Öfverallt ha vi funnit fuktiga, mörka, dåliga rum för orimligt stora hyror; ofta 50 à 60 rdr för ett enda smutsigt och uselt rum. De fattiga, som blott kunna betala för vecka och icke för kvartalet, bo ändå dyrare. En familj vid träsket i Johannes församling betalar en riksdaler och fyratiotvå skill. i veckan för ett rum så lågt, svart och mörkt, att vi knappast skulle vilja begagna det till annat än ett förvaringsrum för gammalt skräp.

Ett annat beklagligt förhållande, som vi äfven funnit öfverallt inom församlingarnes fattiga boningar, har varit spåret af — den härjare, som föröder välstånd, lycka och lif långt mer än någon farsot. Ofta midt på dagen ha vi funnit karlar, liggande klädda, sofvande i sängarne; ofta ha vi sett hem, der hustrun såg utmärkt hygglig ut, och barnen ej voro många, likväl vara oförklarligt fattiga och usla. Och då vi forskat efter orsakerna till dessa förhållanden, ha vi i början mött hemlighetsfulla miner och svar, men alltid funnit, att den hemlighetsfulle förödaren, som gjort mannen

oduglig, och hemmet torftigt, och barnen bleka och trasiga, varit — *bränvinet*.

Till de gladare rön, som vi i allmänhet gjort, hörer likväl den vänlighet och uppriktighet, som vi i allmänhet mött inom hemmen från kvinnornas och barnens sida. Mycket sällan ha vi funnit, att man, för att få mera, gjorde sig fattigare, än man var det. Hustrurna ha under förtroligt samtal villigt och ärligt uppgifvit, hvilka medel de hade till försörjning, hvad hjälp de redan egde för sig sjelfva eller barnen, af fattigvård eller barnhus. Vi ha i allmänhet funnit redlighet och beskedlighet; men föga trefnad, föga glädje, föga tanke, utom att lefva, eller rättare att *draga sig fram* för dagen. »*Mörkret söfver*», säger en schweitzisk skri tställare (Vinot). I dessa mörka, otrefliga boningar glömmar människan att vara vaken, att se framför sig och uppöfver sig. Jag räknar det för en af de största välsignelserna af vår förening, att genom det umgänge, hvartill den förer, emellan de ljusa boningarnas och de mörka kojornas döttrar, kommer dock litet ljus, litet hopp, litet utsigt för framtiden ä ven till dessa sednare.

Men äfven i andra afseenden har vår förenings verksamhet haft ett välgörande samhälleligt inflytande. Den har fört tillsammans personer, som dessförutan troligen aldrig skulle ha kommit tillsammans och lärt känna hvarandra på en människas bästa sida, den menniskoälskande; den har fört dem tillsammans under förhållanden och samtal af högre in-

trasse, än någonsin några granna samqväm gjort det. Ja, under denna tid af sjukdom, sorg och dödlighet har mången af oss, jag åtminstone har det, lefvat ett mera *verkligt*, mera *fullt*, mera intresserikt och lifvande sällskaps- och samhällslif, och lärt att känna flera förträffliga, varmhjertade menniskor, än någonsin förr inom Stockho'm. I sanning, jag tror, att vi alla kunna vittna om att lifvet bland oss varit under denna tid mäktigare än döden. Jag tackar Gud för de erfarenheter, jag under denna tid haft.

Min redogörelse för i dag är slutad, och mig återstår blott den kära pligten att tacka, hjertligen tacka i fruntimmersföreningens namn alla dem, som hittills välvilligt understödt oss med råd eller dåd. Vår tacksamhet skola vi framdeles bäst bevisa med våra gerningar. Till alla dem, som understödt fruntimmersföreningens verksamhet, gläder jag mig att i dag få säga, att genom den handräckning de gifvit oss, genom vår samfälta verksamhet äro farsotens spår inom vår hufvudstad i det närmaste utplånade, och mångenstädes har i stället för sorgen nu hoppet inträdt. Jag önskar få säga dem, att det näppeligen finnes någon af farsoten hemsökt hydda, som icke under denna jul och nyårshögtid strålat af flera ljus än någonsin förr; att det är intet fattigt hem, der döden gästtat, som icke under det kommande året och framdeles besökes af en huld vårdarinna och vän, intet genom farsoten värn-

löst barn, för hvilket ej utsigt är öppnad till en gladare framtid.

Derföre: när nu vintern kommer med sitt mörker, sin köld och sina stormar, skall mörkret påminna er, att genom er det kommit ljus i mörka hyddor, i enkors och faderlösas bröst; och när kölden isar era rutor, låt den säga er, att j för de värnlösa barnen beredt varma hem, varm mat, och en moderlig famn; och när nordanvinden ryter vid era fönster, låt den hviska, ljufligen hviska till er, att det är frid i mången hydda, der fordom oro och tröstlöshet bodde, frid och trefnad genom den hjälp ni skänkt; och gladare skolen j gå att njua de välsignelser, som blifvit er till del.

Det finnes menniskor, som påstå, att man icke bör göra så mycket för de nödlidande. att man bör »låta de fattiga vara i fred», och att öfverhufvud det icke är så angeläget att söka göra de olyckliga lyckligare.

I kristendomens namn protestera vi häremot. Vi påstå i kraft af den, att Gud vill att menniskorna skola vara lyckliga, att han vill, att de bördor, som nedtrycka dem, skola afbrytas, ja, att han sjelf icke är fullt lycksalig, innan han speglar sin bild i en lycksalig och lofsjungande mensklighet. Och derföre vilja vi icke låta de fattiga vara i fred, vilja icke låta bekymret, sorgen, mörkret, nöden vara i fred, utan vilja göra allt för att trösta, upplyfta, upprätta, på det att glädjens dag må komma på jorden. Och eder alla här närvarande våga vi tröstligen påkalla att, så visst

som j sjelfve önsken smaka glädjen och sällheten, så visst hjelpa oss äfven framgent att bereda glädjen åt andra, åt så många som möjligt, i den gode glädjegifvarens namn. Låtom oss fatta denna föresats i dag, på sista dagen af det gamla, döende året, då skall det unga nya året uppgå för oss med en verklig förnyelses ljufva, underfulla glädje; då skola vi icke blott önska, utan verkligen bereda oss och andra, hvad jag nu af hjertat önskar er alla, — ett godt, ett glädjefullt nytt år!
